

Asia: VN/8058/2023

Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittujen kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta

Huomiot asetuksen pykälistä

Huomionne asetusluonnoksen 1 §:stä ja liitteistä 1-3.

On sinänsä on hyvä asia, että kaavamerkintöjä ja määräyksiä pyritään yhtenäistämään valtakunnan laajuisesti. Asiaan kuitenkin sisältyy riskejä, jotka tulisi huomioida asetusta laadittaessa. Asetusluonnoksen 1§:ssä todetaan: "...on käytettävä tämän asetuksen liitteen 1-3 mukaisia kaavamääräyskoodeja." Tarkoittaako tämä, että uusia merkintöjä ei pystytä keksimään kunnissa? Tulevaisuudessa on erittäin todennäköistä, että eteen tulee kuitenkin tarpeita uudelleenlaisille merkinnöille, joita ei vielä tässä vaiheessa voida tietää.

Ennen asetuksen säätämistä on testattava tietomallin toimivuutta käytännössä ja todellisella datalla. Liitteisiin 1 ja 2 on varauduttava tekemään muutoksia käytännön kokemusten perusteella nopeastikin myös asetuksen voimaantulon jälkeen.

Huomionne asetusluonnoksen 2 §:ssä esitettyyn vaatimukseen siitä, että kaavassa on noudatettava liitteen 4 mukaista vakiomuotoista kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia.

Koska lausuntoaineistossa ei ole esitetty käytännön esimerkkejä kaavakartasta tai selostusosasta, on vaikea arvioida merkintöjen toimivuutta käytännössä.

On sinänsä on hyvä asia, että kaavamerkintöjä ja määräyksiä pyritään yhtenäistämään valtakunnan laajuisesti. Asiaan kuitenkin sisältyy riskejä, jotka tulisi huomioida asetusta laadittaessa. Asetusluonnoksen 2§:ssä todetaan: "...on noudatettava liitteen 4 mukaisia vakiomuotoisia kaavamääräyksen ja kaavakohteen esitystapaa ja kaavamääräyksen otsikointia." Tämä ilmeisesti tarkoittaa sitä, että uusia merkintöjä ei saa luoda kunnissa. Jos näin on, se tulisi käydä selkeämmin ja yksiselitteisesti ilmi kaavamerkintäasetuksesta tai sen liitemateriaalista. On joka tapauksessa erittäin todennäköistä, että tulevaisuudessa eteen tulee uudenlaisten merkintöjen tarpeita, joita ei vielä tässä vaiheessa voida tietää. Näin ollen on erittäin tärkeää, että uusiakin merkintöjä voisi liitteen 4 merkintöjen lisäksi asemakaavoissa käyttää. Käytännössä kaavamääräyksen täydentäminen

sanallisilla määräyksillä on välttämätöntä. Sen lisäksi kaavakohteiden esitystapaa ja kaavamääräysten otsikointia täytyy olla mahdollista muuttaa, jos tietomallimuotoisten kaavojen laatimisen alettua siihen ilmenee tarvetta.

On tärkeää, että uusien merkintöjen käyttöönotto olisi vaivatonta, eikä veisi kohtuuttoman paljon aikaa esimerkiksi merkinnän mahdollisessa hyväksymisprosessissa. Jos uusien merkintöjen käyttöönotto vie paljon aikaa, viivästyttää se entisestään asemakaavaprosessia, jota on jo nykyisellään kritisoitu huomattavasti pitkäkestoisuudestaan.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystapoihin.

Suuri osa merkinnöistä on varmasti sellaisia, jotka pystytään yhdistelemällä muuttamaan sopiviksi ja osa on varmasti tarpeellisia sellaisenaan. Kuten edellä, olisi tärkeää, että merkintöjä voidaan sujuvasti lisätä tarpeen mukaan. Numeroindeksin käyttö tietosisällön täsmentämiseen on varmasti myös toimiva keino, mutta sekään ei poista todennäköistä tarvetta uusien merkintöjen luomiseen.

Huomionne liitteessä 4 esitettyihin kaavamääräyskoodien yhdistelmiin ja kaavamääräyksen muodostamisen periaatteisiin liittyen.

Merkintöjen yhdistäminen on varmasti tärkeä ja kohtuullisen selkeä tapa muodostaa uudenlaisia käyttötarkoituksia. Mutta se herättää kuitenkin kysymyksen siitä, miltä yhdistelmämerkintä tulee näyttämään kartalla. Samoin numeroindeksin käyttö on varmasti hyvä tapa lisätä merkinnän tietosisältöä, mutta miten indeksi määräytyy? Onko asia kuntakohtainen vai valtakunnallinen?

Miten toimia määräysten kanssa, joita ei ole listassa? Erityisesti uusia haasteita, kuten ilmastonmuutosta koskien tarvitaan joustavuutta. Kaavamääräyksiä tullaan jatkossa uusimaan ja päivittämään, mikä on hyvä, koska tulevaisuuden tarpeita ei voida vielä tietää. Kuka päättää uusista määräyksistä? Viivyttääkö tämä kaavoitusta, jos uusia määräyksiä joudutaan odottamaan?

Yleiset huomionne liitteestä 4.

On tärkeää, että koodistoja käytetään samalla tavalla ja esitystavat ovat yhteneväisiä. Mutta vasta seuraavassa kehitysvaiheessa tullaan käytännössä testaamaan kaavamääräyksen lisätietojen yhdistelmiä ja niiden toimivuutta.

Jos liitteen 4 tyyppisiä uusia merkintöjä ei pystytä lisäämään myöhemmin kaavoihin tullaan tulevaisuudessa olemaan vaikeuksissa. Uudenlaisia merkintöjä tulee väistämättä eteen tulevaisuudessa.

Rakennustarkastus tulkitsee työssään kaavamerkintöjä ja lukee niitä ohjeina. Muuttuvatko tässä samalla myös merkintöjen sisällöt ja meneekö sanasto uusiksi? Mitä tulee uudelleen määriteltäväksi? Jos sisältöjä ja asemakaavaohjeistuksia muutetaan, ne tulee saattaa kuntiin lausuttavaksi ja kommentoitavaksi. Tämä koskee myös sitä, mistä tarvittava tieto uudessa prosessissa löytyy.

Uudistuksesta seuraa todennäköisesti myös iso muutos toimintatapoihin ja prosesseihin. Tästä esimerkkinä sanastotyö, jossa rakennukset on luokiteltu käyttötarkoitukseluokkiin, jotka ovat aiemmin löytyneet ohjeista. Jatkossa ohjeet on kuitenkin sisällytetty luokitukseen ja ne löytyvät sanaston takaa, josta niitä on ainakin aluksi vaikea keksiä. On oltava tarkkana, että sisällöt eivät muutu, kun ohjeistuksia kirjoitetaan uusiksi.

Yleiset huomionne asetuksesta

Yleiset huomionne luonnoksesta ympäristöministeriön asetukseksi yhteentoimivassa tietomallimuodossa laadittavien kaavojen kaavamääräysten ja kaavakohteiden esitystavasta.

On sinänsä on hyvä asia, että kaavamerkintöjä ja määräyksiä pyritään yhtenäistämään valtakunnan laajuisesti. Asiaan kuitenkin sisältyy riskejä, jotka tulisi huomioida asetusta laadittaessa. Olisi erittäin tärkeää, että merkintöjä pystytään lisäämään tulevaisuudessa liitteiden merkintöjen lisäksi kaavoihin. Tarpeita uudelleenlaisille merkinnöille tulee väistämättä eteen tulevaisuudessa. On tärkeää, että niitä pystyttäisiin lisäämään vaivattomasti tietokantaan. Joustavuuden mahdollistaminen jatkossakin on turvattava, jotta kaavallinen ohjaus olisi tarkoituksenmukaista. Yhdenmukaisuuden tavoite ei saa ohjata kaavojen sisältöä. Työkalun ei tule ohjata/määrittää suunnittelua. Myös muutoksen vaikutukset kaavojen sisältöön on tunnistettava.

Siirtymää ei ole resursoitu. Kunnissa uudistuksen läpiviemiseen tarvitaan aikaa ja monialaista tietotaitoa.

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne.

Lausunnon antaminen on vaikeaa, kun kaavan tietomallia, jossa koodistoja on tarkoitus jatkossa käyttää, ei ole osana aineistoa. Tarvittaisiin enemmän käytännön havainnollisia kaavaesimerkkejä, jotta ohjeen pohjalta eri kunnissa tuotetut samaakin asiaa tarkoittavat visualisoinnit eivät jatkossa poikkea toisistaan.

Mitä tapahtuu ennen muutosta voimassa oleville kaavoille? Entä miten muodostetaan karttapalveluun ajantasakaava? Miten nykyisten kaavojen tiedot saadaan samaan järjestelmään, kun merkinnät ovat erilaisia, kuin uudessa järjestelmässä? Kunnissa on pidettävä yllä samanaikaisesti myös vanhoja järjestelmiä ilmeisesti aika kauan.

Sanastotyötä on tehty jo pitkään, mutta koska vasta nyt alkaa konkretisoitua, mihin sanastoa käytetään, olisiko hyvä laittaa sanastot uudestaan lausunnonle? Nykyisissä sanastoissa on esimerkiksi rakentamisen osalta palkki-osiossa kummallisuuksia, kuten laatta ja kattolista, jota ei voi mitenkään kutsua palkiksi. Logiikka on ontuu. Vastaavia esimerkkejä löytyy myös kaavapuoelta.

Korpelainen Heini
Suomen Arkkitehtiilitto - Yhdyskuntasuunnittelun toimikunta